

Дата: 27.09.2023

Урок № 4

ТЕМА: ГЕНРІХ БЕЛЛЬ. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПИСЬМЕННИКА. «ПОДОРОЖНІЙ, КОЛИ ТИ ПРИЙДЕШ У СПА...». ЗАСУДЖЕННЯ ЖАХІВ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ НІМЦЯ БЕЛЛЯ.

МЕТА : ознайомити учнів із життям і творчістю німецького письменника Г.Белля, ознайомити зі змістом твору, вдосконалити навички роботи над аналізом твору «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»; розвивати навички переказу прочитаного, зв'язного мовлення, уміння визначати головну думку твору; виховувати у школярів розуміння протиприродності і антигуманності війни.

Матеріали до уроку:

Друга світова війна залишила чорний слід у долі людей усього світу. Тому не дивно, що до цієї теми зверталися митці різних країн. Навіть через багато років після закінчення війни в творах мистецтва порушується ця тема.. Вона пов'язана з темою пам'яті , тому що людство не має права забути жахи того часу, усіх тих, хто ціною власного життя подарував нам мир. Окремі письменники переосмислюють події війни, засуджують тих, хто її розв'язав. Які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте слово «війна»?

-Якою «бачить» війну художник? (Це жах, що несе знищення всього живого.

Автор цієї картини Пабло Пікассо так намалював війну, жах, який вона принесла людству. Читаючи книги про Велику Вітчизняну війну , ми звикли, говорити про подвиги захисників Вітчизни, засуджувати війну, що несла загибель людям, руйнувала міста й села. Звичайно ж , одночасно з ідеєю війни ми засуджували загарбницьку армію, не вдаючись до подробиць, з кого вона складалася і хто до неї потрапив.

Давайте спробуємо подивитися на Другу світову війну з іншого боку – очима німецького солдата, героя оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»)

Вступне слово викладача.

XX століття стало історією. Якою? Що закарбувалося в нашій пам'яті, пам'яті наших батьків, дідів і прадідів.

Революції, політ людини в космос, Чорнобильська катастрофа, Друга світова війна і проголошення незалежності України... І радість і сумні події. Але однією з найбільших трагедій була, є і залишається війна. Великі і малі війни забрали десятки, сотень, тисяч, мільйонів людей. Якою б за кількістю жертв, за масштабами руйнувань не була війна, вона залишає однаково страшний, вогняний слід у людських душах. Дві світові війни стали найжахливішими сторінками в історії людства.

Відомий німецький прозаїк і публіцист Генріх Белль народився 21 грудня 1917 року в м. Кельні у родині ремісника – теслі та скульптора – різьбяр. Час і місце народження великою мірою визначили його життєвий шлях: йому ніби на роду було написано стати підданим Третього рейху, далі – солдатом вермахту, потім – військовополоненим і нарешті – громадянином розтопаної, зруйнованої, приниженої країни. Його батьки вирізнялися глибокою християнською вірою і в її традиціях виховували своїх дітей. Окрім того, батько завжди намагався виховати у дітях незалежні політичні переконання.

Саме під його впливом Генріх опинився серед тих декількох учнів гімназії, які не вступили до молодіжної нацистської організації «Гітлерюгенд» (гітлерівська молодь). А згодом він відмовився піти добровільно на військову службу.

Однак гітлеризмові були вкрай потрібні солдати, і Белля спочатку мобілізували відбувати трудову повинність, а через деякий час відправили на військове навчання. І на довгі роки (з 1939 по 1945) Г.Белль став солдатом гітлерівської армії, воював у Франції, Польщі, Румунії та Україні, був чотири рази поранений, переніс багато злигоднів, добре розуміючи трагічність і абсурдність

цієї та й будь – якої іншої війни. «Солдатам – а я був солдатом – слід нарікати не на тих, проти кого їх послали воювати, а тільки на тих, хто послав їх на війну» -, скаже згодом Г.Белль. Незадовго до кінця війни йому вдалося здатися у полон до американців, де він дочекався звістки про капітуляцію Німеччини та кінець війни. Незабаром письменник напише про своє ставлення до війни та дасть їй таку оцінку : «Те, що легко засвоїлось у батьківській хаті з почуттям відрази, за ці шість років поглибилось до міцного, обґрунтованого роздумами і світоглядом переконання: немає нічого безглуздішого, більш сприятливого для отупіння, аніж солдатчина. І війна... стала для мене потворною машиною отупіння, кривавого отупіння».

Повернувшись з війни додому, Г.Белль вступив до Кельнського університету і твердо вирішив здійснити свою давню мрію – стати письменником. 1947 рік був особливим у творчості письменника: саме тоді виникло літературне об'єднання письменників під назвою «Група 47», яке упродовж довгих років визначало шляхи розвитку літератури Західної Німеччини. Його членом став і Генріх Белль, щоб уже незабаром отримати визнання, а у 1951 році – премію цієї групи за оповідання «Чорні вівці».

Тема війни стає провідною у творчості Генріха Белля. Збірка оповідань «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...», повість «Поїзд приходить опівночі», роман «Де ти був, Адаме?» сповнені роздумів про гуманізм та варварство, про катів та їх жертв, про антилюдську суть війни. До кращих літературних здобутків митця належать романи «І не сказав жодного слова», «Дім без господаря», «Більярд о пів на десяту», «Очима клоуна», «Груповий портрет з дамою», повість «Хліб ранніх років». У 1969 році Г.Белль був обраний головою німецького ПЕН – центру, а в 1972 - му став президентом міжнародного ПЕН – клубу.

Творчі досягнення Генріха Белля високо оцінені людством: 1972 року він став лауреатом Нобелівської премії, у 1977 – 1978 роках було здійснене десяти томне видання його творів, яке перекладене 48 мовами світу

16 квітня 1985 року він помер. Письменник пройшов свій шлях, так і не давши нікому створити навколо себе хоч би такий – сякий міф, хоч би бліденьку легенду. Мабуть, найпереконливіше свідчення цьому – його могила. У невеликому селищі Мертен, що лежить між Бонном і Кельном, на кладовищі стоїть простий дерев'яний хрест. На ньому напис : « Генріх Белль. 1917 – 1985»

Історико – літературознавчий коментар

Ковзаючи поглядом по всіх картинах і скульптурах, герой залишається байдужим, тут все для нього "чуже". І лише потрапивши на операційний стіл, що знаходився в залі для малювання, він впізнає на дошці напис, зроблений його рукою: "Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...". "Побачити своє письмо - гірше, ніж побачити себе самого в дзеркалі, - куди більше ймовірності. Ідентичність власного письма я вже ніяк не міг узяти під сумнів". І в цю ж мить він усвідомлює і свій стан - у нього немає обох рук і правої ноги. Ось чим закінчилась система виховання, яку встановили "вони" (фашисти) в гімназії Святого Хоми, християнській гімназії, один із постулатів якої, напевно, збігався з біблійною заповіддю: "Не вбий!". Школа, яка готувала до смерті, сама перетворилася на трупарню: в підвалах складали мертвих солдатів.

Не випадково вчитель примушував писати на дошці саме давньогрецький двовірш Симоніда Кеоського про битву спартанських воїнів під Фермопілами. Вірш про цю битву - давня формула подвигу у справедливій війні.

Спартанці загинули всі до одного, захищаючи батьківщину: ***"Подорожній, коли ти прийдеш у Спарту, повідай там, що ти бачив: тут всі ми полягли, бо так звелів нам закон"***. Фашисти **по-фарисейськи** прагнули ототожнити себе зі спартанцями. Вбиваючи в голови молоді ідею про справедливі війни, готуючи їх до героїчної смерті, фашистські ідеологи насправді готували для Гітлера "гарматне м'ясо" - таке необхідне йому для звершення його антилюдських намірів. І у підсумку це привело до смерті мільйонів.

Робота зі словником:

Фарисейство в сучасному розумінні є синонімом святенництва і лицемірства

Святенництво – карикатура на святість, показна форма благочестя і побожності

Лицемірство – нещирість, хитрість

Запитання.

- Про що твір «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»?
- Який настрій викликає це оповідання?
- Яка головна думка твору? Чи можемо ми назвати цього солдата ворогом, загарбником? Яке слово найкраще характеризує його?(Жертва)

Війна, про яку пише Белль, відкрила ще одну сторінку життя цілого покоління. Наслідки війни – руйнівні, жахливі, безнадійні. Безіменний герой оповідання – жертва цієї війни. Хлопець ніколи не зможе дописати фразу до кінця, адже він позбавлений обох рук. Відтак ситуація повернення скаліченого солдата до рідної школи перетворюється на тяжке звинувачення гітлерівському тоталітаризму, який цю війну породив. Автор не розповідає про військові подвиги юного солдата, можливо, йому так і не довелося взяти зброю до рук. Але війна не питає про їх наміри на майбутнє, вона їх просто знищує, не розбираючи націй, країн, континентів. Вона криваво й грізно вдерлася вдолі випускників радянських шкіл 1941 року. Як і герой оповідання Генріха Белля, вони стали її жертвами.(Звучить фрагмент пісні «Ах война, что ты сделала подлая?»)

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Знати зміст оповідання «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Визначити жанр твору, проблематику, символіку.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку